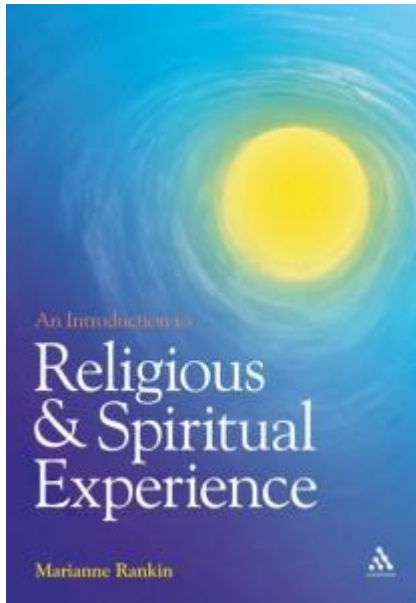

Polveileva johdatus uskonnolliseen ja henkiseen kokemukseen

Valde Orrenmaa
Turun yliopisto

Marianne Ranklin 2008. *Introduction to Religious & Spiritual Experience*. London, Continuum, 286 s.

Uskonnollinen/henkinen kokemus on ollut osa ihmiskuntaa varhaisista ajoista tähän päivään saakka, myös sekularisoituneissa yhteiskunnissa. Kokemukset koetaan monesti todellisempina kuin arkinen todellisuus, mutta niistä on usein hankala puhua muille ihmisille, sillä niitä on vaikea kuvailla sanoilla ja ne ovat aiheena jonkinlainen tabu. Mielenkiintoista on, että uskonnollinen/henkinen kokemus ei ole marginaali-ilmiö, vaan esimerkiksi puolet briteistä sanoo kokeneensa tällaisia kokemuksia.

Kokemusten valtava kirjo, monenlaiset kontekstit ja linkittymät erilaisiin traditioihin ja ihmisten elämiin ovat mietityttäneet tutkijoita jo kauan, ja tähän laajaan ja välillä sekavaankin kenttään Marianne Ranklinin teos yrittää tuoda jonkinlaista selvyyttä. Teos on tarkoitettu erityisesti uskontotieteen opiskelijoille, jotka haluavat tekijän sanoin tarttua isoihin kysymyksiin. Teoksen tavoitteena ei ole antaa lopullisia vastauksia, vaan se kannustaa jatkamaan ja syventämään tutkimusta. Teoksen juuret ovat Religious Experience Research Centren (RERC) työssä, joka sijaitsee nykyään Walesin yliopistossa Lampeterissä. Tutkimuskeskus on alun perin brittiläisen biologin ja uskonnontutkijan Sir Alister Hardyn perustama, ja hänen vilpitön ja elämänmittainen kiinnostuksensa uskonnollisiin ilmiöihin kaikuu ilmeisen vahvana tutkimuskeskuksessa ja

käsiteltävässä teoksessa. Ranklin on työskennellyt tutkimuskeskuksessa vuosia ja on tällä hetkellä sen viestintäjohtaja.

Runsaasti teemoja, lyhyitä alalukuja

Teos on nimensä mukaisesti johdatus aiheeseen, eikä tätä voi turhaan korostaa. Se sisältää useita teemoja liittyen uskonnolliseen/henkiseen kokemukseen, mutta esiteltyinä suppeasti. Pääteemat jakautuvat 14 lukuun jotka ovat aiheeltaan laajoja. Niissä käsitellään mm. terminologiaa, uskonnollisten kokemusten liittymiä uskonnon erilaisiin osa-alueisiin, uskonnollisiin traditioihin, tunteisiin ihmisiin ja mystikoihin, sekä uskonnollisten kokemusten laukaisevia tekijöitä, erilaisia lajeja, vaikutuksia ja tutkimusta. Teoksessa on 286 sivua ja otsikoita sekä väliotsikoita yhteensä 216, joten keskimäärin jokaisella aukeamalla on vähintään yksi otsikko! Tämä tekee lukemisen osittain raskaaksi, aiheen vaihtuessa niin usein, mutta loppua kohden lukutyylisiin oli jo tottunut.

Lukujen käsittely on väliotsikoiden runsauden vuoksi moninaista mutta hieman pinnallista. Teoksen sisältö on luonnollisesti valikoitunutta ja runsaatkin väliotsikot valottavat vain osaa käsiteltävästä luvusta. Tässä suhteessa teos on varmasti tekijänsä näköinen. Teos etenee soljuvasti aiheiden vaihtuessa jatkuvasti toisiin, mutta jonkinlaista systemaattisuutta olisi toisinaan kaivannut enemmän. Esimerkiksi alalukujen sisällöt poikkeavat toisistaan huomattavasti: joskus ne koostuvat vain lyhyestä kokemuskuvauksesta, toisinaan aiheelle luodaan huomattavasti laajempi konteksti. Toisaalta, ehkäpä aihe on niin moninainen, että selkeän systemaattisuuden luominen on mahdoton tehtävä. Siinä suhteessa teoksen polveileva eteneminen saattaakin olla perusteltua. Teoksen punaisena lankana kulkevat runsain mitoin esiintyvät suorat lainaukset ihmisten omakohtaisista kokemuksista, niin nykypäivästä kuin menneisyydestäkin.

Koskettavia kuvauksia, laaja-alaista käsittelyä

Teoksen parasta antia ovat moninaiset kokemuskuvaukset. Suuri osa niistä on ammennettu RERC:n laajasta arkistosta ja kirjoitustyön aikana kirjoittajalle kerrotuista, joten kertomukset ovat pitkälti briteiltä. Runsaat kokemusten kuvaukset toimivat mielestäni hyvin, varsinkin jos aihe on lukijalle jokseenkin tuntematon, sillä ne luovat konkreettista käsitystä uskonnollisen/henkisen kokemuksen luonteesta ja moninaisuudesta. Pelkkä teoreettinen pohdinta saattaa hukuttaa uskonnollisen/henkisen kokemuksen erityislaadun ja merkityksellisyyden alle. Suuri osa kokemuksista on tapahtunut täysin tavallisille ihmisille, uskonnollisille tai ei, joten ne tuovat välillä kaukaisilta tuntuvia uskonnollisia kokemuksia lähemmäs lukijaa. Kokemustarinat ovat usein koskettavia, ihmeellisiä ja syvällisiä, mikä tekee tekstistä hyvin elävää. Toki tarinat ovat lyhyitä ja niitä on paljon, joten lukeminen on välillä raskasta.

Teoksessa tulee ilmi kirjoittajan laaja-alainen asiantuntevuus ja kiinnostuneisuus. Hän luo uskonnollisten kokemusten kirjon lisäksi hyvän kuvan uskonnollisesta monimuotoisuudesta asettaen uskonnot, niiden erilaiset osa-alueet ja lukuisat henkilöt sopivasti konteksteihinsa.

Mukana vilahtelee paljon uskontotieteen suuria nimiä ja teorioita. Teoksessa on tietenkin paljon yksinkertaistuksia ja universaaleja oletuksia alalukujen lyhyiden vuoksi, ja tämän kirjoittaja myöntää. Esimerkiksi hieman alle aukeaman mittaisessa alaluvussa esitellään kristinuskon synty ja kehitys ja sen joitain linkittyviä uskonnolliseen kokemukseen. Toki kristinuskon, kuten muunkaan isomman aiheen käsittely ei jää vain yhteen kohtaan, vaan niitä käsitellään toistuvasti muuallakin. Kriittinen lukija tulee törmäämään kohtiin, jotka vaatisivat tarkempaa problematisointia, vaikkakin ymmärrän, ettei teoksessa tällaiselle ole hirveästi tilaa. Voiko esimerkiksi kristinuskoa, buddhalaisuutta ja hindulaisuutta järjestelminä verrata suoraan toisiinsa?

Pääluvuissa käsiteltävän aiheen sisällöstä ei anneta selkeää yleiskuvaa, vaan väliotsikoiden moninaisuuden annetaan puhua puolestaan. Toisinaan tämä toimii aivan hyvin, mutta joihinkin lukuihin olisin kaivannut selkeämpää yleiskuvauksen luomista. Kirjoittajan antaessa vain yksittäisiä esimerkkejä jää lukijalle epäselväksi, miten paljon kyseistä aihetta nämä esimerkit kattavat. Esimerkiksi termien esittelyssä ja kokemusten lajeissa olisin kaivannut yleisempää pohdintaa ja kriittisempää problematisointia, sillä molemmat aiheet aiheuttavat tutkijoille päänvaivaa moninaisuudellaan. Lisäksi kokemusten tutkimusta käsittelevässä luvussa jonkinlainen yleiskatsaus olisi ollut paikallaan, sillä aihetta esitellään pitkälti Religious Experience Research Centren tekemän tutkimuksen kautta. Toki tämän jälkeisessä luvussa, jossa käsitellään erilaisia tulkintamalleja näille kokemuksille, tuli esiin laajempaa ja historiallisempaa näkökulmaa.

Muutama luku on mielestäni erityisen hyvä. Yhden mielenkiintoisen luvun aiheena on kuoleminen ja kuolema, minkä olisi periaatteessa voinut sisällyttää kokemusten lajeihin. Luku on silti perustellusti erillinen, sillä kuolemisen ja uskonnollisen kokemuksen linkittyviä on tutkittu melko paljon mm. kuolemanraja- ja kehostapoistumiskokemusten yhteydessä. Luku mystikoista on myös onnistunut, pureutuen syvällisiin aiheisiin kokemusten luonteesta ja vaikutuksista sekä suhteesta uskontoihin.

Koska teos on hyvin kompakti ja aiheena uskonnollinen/henkinen kokemus, jää muutama luku sisältönsä puolesta hieman satunnaiseksi tai ylimääräiseksi. Luvussa, jossa käsitellään maailmanuskontoja ja niiden perustajia, ei käsitellä kovinkaan selkeästi uskontojen tai niiden perustajien suhdetta uskonnolliseen/henkiseen kokemukseen, vaan siinä keskitytään luomaan enemmän yleistä kontekstia. Lisäksi luku, joka otsikon mukaan käsittelee yleisesti uskontoja ja henkistä kokemusta, ei vastannut sisällön puolesta itse otsikkoa, eikä tuntunut muutenkaan kovin systemaattiselta. Myös luku tunnettujen ihmisten uskonnollisista/henkisistä kokemuksista tuntui hieman ylimääräiseltä, sillä siinä tarkastellaan välillä enemmän politiikkaa kuin henkilöiden kokemuksia, kuten esimerkiksi Gandhin kohdalla. Toki luku osoitti hienosti sen, miten politiikka ja uskonnollisuus saattavat kietoutua toisiinsa tiiviisti.

Lopuksi

Teoksen sisältö on runsas ja moniääninen, ja se valottaa uskonnollista/henkistä kokemusta useasta näkökulmasta. Toisaalta suurin osa esiteltyistä näkökannoista pitää tällaisia kokemuksia tärkeinä ja merkittävinä, ja niihin suhtaudutaan myönteisesti, myös kirjoittajan osalta. Teoksessa tulee toki esiin kritiikkiäkin (esim. Dawkins), mutta uskottavuutta lisäisi, jos siinä esiteltäisiin hieman enemmän kielteistä suhtautumista. Lisäksi teokseen sisältyy ehkäpä hienovarainen näkökanta siitä, että uskonnon ydin löytyy henkilökohtaisesta kokemuksesta. Toki itse olen kirjoittajan kanssa monista asioista samaa mieltä, ja pidän hänen ennakkoluulottomasta tavastaan käsitellä aihetta ja esittää myös näkemyksiä, jotka ovat ristiriidassa tieteellisen materialismin kanssa.

Koska teos on luonteeltaan aihetta esittelevä, olisin kaivannut hieman täsmällisempää viittaustapaa ja erityisesti parempaa lisälukemiston esittelyä. Teoksessa tuli esiin siellä täällä kirjoja, joista kiinnostunut voi syventää tietämystään, mutta olisin kaivannut jokaisen luvun loppuun tai teoksen loppuun teemoihin jaettua lisälukemisehdotelmaa. Ainoastaan viimeisen luvun lopussa ehdotetaan muutamaa kirjaa kiinnostuneille liittyen kyseiseen lukuun. Toki bibliografia on laaja, ja sieltä kiinnostunut kykenee etsimään omatoimisesti lisälukemistoa.

Kaiken kaikkiaan teos oli mielenkiintoinen ja onnistunut, ottamatta huomioon yksittäisiä ongelmakohtia. Mieleen jää erilaisten kokemusten, suhtautumistapojen, tulkintojen ja merkitysten valtava kirjo. Voisin suositella teosta henkilölle, joka haluaa tutustua uskonnollisten/henkisten kokemusten kirjoon, luonteeseen ja moninaisesti linkittyymiin.